

Uspostava Fonda za prevenciju bolesti i promociju zdravlja (Establishing a Disease Prevention and Health Promotion Fund)

Marijan Erceg, Andrea Babić-Erceg

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Zdravlje je temeljni društveni resurs i preduvjet održivog razvoja. Ono je rezultanta složenog međudjelovanja brojnih odrednica, od bioloških značajki pojedinca, značajki okoliša u kojem živi, sve do značajki socijalne okoline.

Svjetska zdravstvena organizacija zagovara promociju zdravlja kao inovativnu, suvremenu strategiju kojom se pojedinac i zajednica nastoje osnažiti i sposobiti za kontrolu odrednica svoga zdravlja. Svaka odluka koja se donosi, na svim razinama, utječe i ima posljedice po zdravlje. Optimiziranjem učinka javnih politika na zdravlje, investira se u zdravlje. To se postiže uključivanjem pitanja zdravlja u javnu politiku na području zdravstva, školstva, znanosti, komunalnog sustava (stanovanje), poljoprivrede, transporta, turizma, financija, te političkim procesom donošenja odluka o ostvarivanju nužnih promjena u zakonodavstvu, financijama, organizaciji i obrazovanju.

Očuvanje i unapređenje zdravlja nije moguće bez partnerskog odnosa pojedinca, zajednice u kojoj živi, profesionalaca u zdravstvu i države, od kojih svatko mora prepoznati svoj interes i razinu odgovornosti. U tom procesu zdravstveni sustav ima posebno mjesto i posebnu odgovornost. Mora se poticati njegova preorientacija i značajnije usmjeravanje k preventivi i osiguranju infrastrukture za promicanje zdravlja. U pitanjima zdravlja, zdravstvo mora zagovarati suradnju između vlade (na svim razinama), nevladinog sektora, privatnog i javnog sektora, gospodarstva, zajednice i pojedinca. Ovi procesi ne mogu se dogoditi spontano. Za njihovo pokretanje potrebno je uložiti znanje i sredstva, pri čemu se pored financija misli na ljudski rad i potrebnu tehnologiju. Kako to osigurati u uvjetima kada su dostupna sredstva jedva doстатна za funkcioniranje postojećeg zdravstvenog sustava?

Jedno od rješenja može biti uspostava Fonda za prevenciju bolesti i promociju zdravlja. U njega bi se prikupljala sredstva od posebnih naknada na proizvode štetne po zdravlje, a koristila bi se za poticanje intersektorske suradnje u uspostavi i provođenju programa prevencije bolesti i promocije zdravlja. Spomenuti prijedlog nije ni originalan ni nov. Uspješni primjeri uspostave sličnih fondova mogu se pronaći u svijetu. Prije nekoliko godina i kod nas je predlagana izrada Zakona o prevenciji bolesti i promociji zdravlja, kojim se predviđalo osnivanje Fonda za prevenciju bolesti i promociju zdravlja. Predstojeća reforma zdravstvenog sustava prilika je za nastavak aktivnosti na ovom području. Neka tekst Prijedloga zakona o Fondu za prevenciju bolesti i promociju zdravlja (dodatak A) bude doprinos koji će potaknuti daljnju raspravu o ovoj temi.

Literatura

1.WHO. HEALTH PROMOTION GLOSSARY. <http://www.ldb.org/vl/top/glossary.pdf>

2.WHO. DECLARATION OF ALMA-ATA. International Conference on Primary Health Care, Alma-Ata, USSR, 6-12 September 1978. http://www.who.int/hpr/NPH/docs/declaration_almaata.pdf

3.WHO. OTTAWA CHARTER FOR HEALTH PROMOTION. First International Conference on Health Promotion, Ottawa, 21 November 1986. http://www.who.int/hpr/NPH/docs/ottawa_charter_hp.pdf

4.WHO. THEADELAIDE RECOMMENDATIONS. Conference Statement of the 2nd International Conference on Health Promotion, Adelaide South Australia, 5-9 April 1988.

http://www.who.int/hpr/NPH/docs/adelaide_recommendations.pdf

5.WHO. SUNDVALL STATEMENT ON SUPPORTIVE ENVIRONMENTS FOR HEALTH. Third International Conference on Health Promotion, Sundsvall, June 1991.

http://www.who.int/hpr/NPH/docs/sundsvall_statement.pdf

6.WHO. THE JAKARTA DECLARATION ON LEADING HEALTH PROMOTION INTO THE 21ST CENTURY. Fourth International Conference on Health Promotion, Jakarta 21 - 25 July 1997.
http://www.who.int/hpr/NPH/docs/jakarta_declaration_en.pdf

7.WHO. HEALTH PROMOTION: BRIDGING THE EQUITY GAP. Mexico 5 - 9 June 2000. REPORT OF THE TECHNICAL PROGRAMME. <http://www.paho.org/English/AD/SDE/HS/mexdec2000.pdf>

8.Health Canada. Achieving Health for All: A Framework for Health Promotion.

http://www.hc-sc.qc.ca/hcs-sss/pubs/care-soins/2001-frame-plan-promotion/index_e.html

9.Irving Rootman, Michael Goodstadt, Brian Hyndman, David V. McQueen, Louise Potvin, Jane Springett and Erio Ziglio. Evaluation in health promotion. Principles and perspectives.

http://www.euro.who.int/InformationSources/Publications/Catalogue/20010911_43

10.Renee Lyons, Ph.D.and Lynn Langille. Healthy Lifestyle: Strengthening the Effectiveness of Lifestyle Approaches to Improve Health.

<http://www.phac-aspc.qc.ca/ph-sp/phdd/pdf/lifestyle.pdf>

11.POPULATION HEALTH FUND - Guide for Applicants – 2001.

http://www.phac-aspc.qc.ca/ph-sp/phdd/pdf/funding/health_fund.pdf

12.Hrvatski zavod za javno zdravstvo. ZNANSTVENI SKUP. PROMICANJE ZDRAVLJA U HRVATSKOM PUČANSTVU. ZAGREB, 12.-14. STUDENOGA 1998. Zbornik radova. Zagreb, 1998.

13. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Prijedlog nacrta Zakona o prevenciji bolesti i promicanju zdravlja. Stručno izvješće radne skupine za javno zdravstvo broj 1. Zagreb, 2002.

DODATAK A

Prijedlog zakona o Fondu za prevenciju bolesti i promicanje zdravlja

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim se Zakonom osniva Fond za prevenciju bolesti i promicanje zdravlja (u dalnjem tekstu: Fond), uređuje njegovo ustrojstvo, djelatnost, izvori sredstava, namjena i način korištenja sredstava Fonda te druga pitanja u svezi s ostvarivanjem djelatnosti Fonda.

Članak 2.

U Fondu se obavljaju poslovi utvrđeni ovim Zakonom radi financiranja pripreme, provedbe i razvoja programa, projekata i sličnih aktivnosti u području prevencije bolesti i promicanja zdravlja.

Članak 3.

U obavljanju svoje djelatnosti Fond promiče ciljeve i načela prevencije bolesti i promicanja zdravlja, kojima se želi osnažiti pojedinca i zajednicu u ovladavanju odrednicama svoga zdravlja.

II. USTROJSTVO I DJELATNOST FONDA

Članak 4.

- (1) Fond ima svojstvo pravne osobe s javnim ovlastima.
- (2) Osnivačka prava i dužnosti u ime Republike Hrvatske obavlja Vlada Republike Hrvatske.
- (3) Sjedište Fonda je u Zagrebu.
- (4) Fond se upisuje u sudski registar.

Članak 5.

- (1) Fond upravlja i raspolaže sredstvima za poslove i namjene utvrđene ovim Zakonom.
- (2) Fond odgovara za obveze cijelom svojom imovinom.
- (3) Republika Hrvatska solidarno i neograničeno odgovara za obveze Fonda.

Članak 6.

- (1) Fond ima statut i druge opće akte sukladno zakonu i statutu Fonda.

(2) Statut Fonda donosi Upravni odbor Fonda uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.

(3) Statutom Fonda pobliže se uređuje ustrojstvo, ovlasti i način odlučivanja pojedinih tijela, njihova prava i obveze, ograničenja Fonda glede stjecanja, opterećivanja i otuđivanja nekretnina i druge imovine, javnost rada Fonda, te druga pitanja od značenja za obavljanje djelatnosti i poslovanje Fonda.

Članak 7.

(1) Djelatnost Fonda obuhvaća poslove u svezi s financiranjem pripreme, provedbe i razvoja programa, projekata i sličnih aktivnosti u području prevencije bolesti i promicanja zdravlja, a osobito:

- stručne i druge poslove u svezi s pribavljanjem, upravljanjem i korištenjem sredstava Fonda,
- posredovanje u svezi s financiranjem programa prevencije bolesti i promicanja zdravlja iz sredstava stranih država, međunarodnih organizacija, finansijskih institucija i tijela te domaćih i stranih pravnih i fizičkih osoba,

- vođenje baze podataka o programima, projektima i sličnim aktivnostima u području prevencije bolesti i promicanja zdravlja, te potrebnim i raspoloživim finansijskim sredstvima za njihovo ostvarivanje,

- poticanje, uspostavljanje i ostvarivanje suradnje s međunarodnim i domaćim finansijskim institucijama i drugim pravnim i fizičkim osobama radi financiranja prevencije bolesti i promicanja zdravlja u skladu s Strategijom razvoja zdravstvene djelatnosti, nacionalnim preventivnim programima za pojedine značajne javnozdravstvene probleme, drugim programima i aktima u području javnog zdravstva, te međunarodnim ugovorima čija je stranka Republika Hrvatska za namjene utvrđene odredbama članka 19. ovoga Zakona,

- obavljanje i drugih poslova u svezi s poticanjem i financiranjem programa prevencije bolesti i promicanja zdravlja utvrđenih statutom Fonda.

(2) Fond ima javne ovlasti u obavljanju poslova iz svoje djelatnosti koji se odnose na donošenje rješenja obveznicima plaćanja naknada i posebne naknade, vođenje očevidnika obveznika plaćanja naknada i posebne naknade, donošenje rješenja o promjenama upisa u očevidniku obveznika plaćanja, propisivanje uvjeta koje moraju ispunjavati korisnici sredstava Fonda i uvjeta za dodjeljivanje njegovih sredstava te uređivanje drugih pitanja utvrđenih člankom 20. stavkom 3. ovoga Zakona.

III. TIJELA FONDA I UPRAVLJANJE FONDOM

Članak 8.

Tijela Fonda su Upravni odbor i direktor Fonda.

Članak 9.

(1) Fondom upravlja Upravni odbor u skladu s odredbama ovoga Zakona, statuta i drugih općih akata Fonda te drugih zakona i propisa.

(2) Upravni odbor ima predsjednika i šest članova.

(3) Predsjednika i članove Upravnog odbora imenuje i razrješuje Vlada Republike Hrvatske.

(4) Vlada Republike Hrvatske imenuje u Upravni odbor:

- dva predstavnika ministarstva nadležnog za poslove zdravstva i socijalne skrbi,

- jednog predstavnika ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja, znanosti i sporta,

- jednog predstavnika ministarstva nadležnog za poslove financija,

- jednog predstavnika Hrvatskoga sabora,

- jednog predstavnika Hrvatske gospodarske komore,

- jednog predstavnika iz redova stručnjaka iz područja javnog zdravstva

(5) Djelokrug, ovlaštenja i odgovornosti te način rada Upravnog odbora utvrđuju se statutom Fonda.

(6) Mandat članova Upravnog odbora traje četiri godine.

Članak 10.

(1) Voditelj poslovanja Fonda je direktor.

(2) Direktor zastupa i predstavlja Fond.

(3) Direktor ima zamjenika.

(4) Direktora i zamjenika direktora imenuje i razrješuje Vlada Republike Hrvatske na prijedlog Upravnog odbora.

(5) Direktor i zamjenik direktora imenuju se na temelju javnog natječaja na vrijeme od četiri godine.

(6) Djelokrug, ovlaštenja i odgovornosti te postupak imenovanja i razrješenja direktora i zamjenika direktora utvrđuju se statutom Fonda u skladu sa zakonom.

Članak 11.

(1) Fond ima nadzorna, stručna i savjetodavna tijela.

(2) Osnivanje, sastav i način rada te poslovi i ovlaštenja tijela iz stavka 1. ovoga članka uređuju se statutom Fonda.

IV. OSTVARIVANJE PRIHODA FONDA

1. Izvori sredstava

Članak 12.

(1) Sredstva za financiranje prevencije bolesti i promicanja zdravlja sukladno ovom Zakonu osiguravaju se iz namjenskih prihoda Fonda od naknada proizvođača proizvoda štetnih po zdravlje.

(2) Sredstva Fonda ostvaruju se i iz:

- proračuna jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave sukladno zajednički utvrđenim programima,
- prihoda ostvarenih na temelju međunarodne bilateralne i multilateralne suradnje na programima, projektima i sličnim aktivnostima u području prevencije bolesti i promicanja zdravlja,
- prihoda i primitaka od upravljanja slobodnim novčanim sredstvima Fonda,
- donacija, pomoći i sl.,
- drugih izvora u skladu sa zakonom.

2. Određivanje naknada, posebne naknade i obveznika plaćanja

Članak 13.

(1) Naknade se određuju za proizvode štetne po zdravlje. Proizvodi štetni po zdravlje su duhanski proizvodi, žestoka alkoholna pića i drugi proizvodi koji imaju štetan utjecaj na zdravlje.

(2) Listu proizvoda štetnih po zdravlje donosi ministar nadležan za zdravstvo i socijalnu skrb.

(3) Obveznici plaćanja naknada iz stavka 1. ovoga članka su pravne i fizičke osobe koje proizvode i stavljuju u promet proizvode navedene u drugom stavku.

(4) Naknade na navedene proizvode se plaćaju prema količini u tonama ili litrama.

(5) Iznos naknada posebnom odlukom određuje ministar nadležan za zdravstvo i socijalnu skrb uz prethodno pribavljenu suglasnost ministra nadležnog za financije.

(6) Naknade se plaćaju za kalendarsku godinu.

Članak 14.

(1) Jedinične naknade na temelju kojih se obavlja izračun naknada koje plaćaju pravne i fizičke osobe prema odredbama članka 13. ovoga Zakona te pobliže kriterije i mjerila za utvrđivanje naknada i posebne naknade propisuje uredbom Vlada Republike Hrvatske na prijedlog ministra nadležnog za zdravstvo i socijalnu skrb uz prethodno pribavljenu suglasnost ministra nadležnog za financije.

(2) Način i rokove obračunavanja i plaćanja naknada i posebne naknade propisat će pravilnikom ministar nadležan za zdravstvo i socijalnu skrb uz suglasnost ministra nadležnog za financije.

3. Očeviđnik obveznika plaćanja

Članak 15.

(1) Fond je dužan uspostaviti i voditi očeviđnik obveznika plaćanja naknada i posebne naknade iz članka 12. stavka 1. ovoga Zakona.

(2) Upis obveznika plaćanja naknada u očeviđnik obavlja se na temelju izdanih rješenja koje donosi Fond na temelju članka 26. stavka 2. ovoga Zakona.

(3) Oblik, sadržaj i način vođenja očeviđnika propisat će pravilnikom ministar nadležan za zdravstvo i socijalnu skrb uz suglasnost ministra nadležnog za financije.

(4) Obveznik plaćanja naknade upisan u očeviđnik dužan je prijaviti Fondu prestanak poslovanja, statusnu promjenu ili promjenu djelatnosti u roku od petnaest dana od dana nastanka tih promjena.

(5) O statusnoj promjeni ili promjeni djelatnosti Fond obvezniku plaćanja izdaje rješenje na temelju kojeg se obavlja promjena upisa u očeviđniku obveznika plaćanja.

4. Korištenje sredstava Fonda

Članak 16.

(1) Sredstva Fonda koriste se za financiranje prevencije bolesti i promicanja zdravlja, a osobito za:

• programe promicanja odabira zdravih stilova življenja kroz:

- uspostavu i provođenje programa odvikavanja od pušenja, konzumacije alkohola i uzimanja droga
- uspostavu i provođenje programa usvajanja zdravih prehrabnenih navika stanovništva i poticanje na kontrolu tjelesne težine

- uspostavu i provođenje programa promicanja tjelesne aktivnosti
 - uspostavi i provođenje programa promicanja odgovornog spolnog ponašanja
 - programe probira za rano otkrivanje bolesti i to zločudne novotvorine ušća maternice, zločudne novotvorine dojke, arterijske hipertenzije, šećerne bolesti, povišene razine holesterola
 - programe prevencije i sprečavanja mentalnih bolesti u zajednici
 - unaprjeđivanje sustava informiranja o stanju zdravlja, praćenja i ocjenjivanja programa prevencije bolesti i promicanja zdravlja,
 - poticanje obrazovnih, istraživačkih i razvojnih studija, programa, projekata i drugih aktivnosti, uključujući i demonstracijske aktivnosti,
 - ostvarivanje djelatnosti Fonda.
- (2) Fond može sudjelovati i u sufinanciranju programa, projekata i sličnih aktivnosti za namjene iz stavka 1. ovoga članka, koji se provode na području Republike Hrvatske, kad ih organiziraju i financiraju međunarodne organizacije, finansijske institucije i tijela te druge strane pravne osobe.

Članak 17.

- (1) Sredstva Fonda daju se pravnim i fizičkim osobama, korisnicima sredstava, radi financiranja namjena utvrđenih člankom 17. ovoga Zakona, putem zajmova, subvencija, pomoći i donacija na temelju javnog natječaja koji objavljuje Fond.
- (2) Fond neće raspisati javni natječaj kad kao ugovorna strana neposredno sufinancira i sudjeluje u realizaciji programa, projekata i sličnih aktivnosti sukladno ovom Zakonu.
- (3) Općim aktima Fonda utvrđuju se uvjeti koje moraju ispunjavati korisnici sredstava Fonda, uvjeti i način dodjeljivanja sredstava Fonda, kriteriji i mjerila za ocjenjivanje zahtjeva za dodjeljivanje sredstava Fonda, način praćenja namjenskog korištenja sredstava i ugovorenih prava i obveza te druga pitanja od značenja za dodjeljivanje i korištenje sredstava Fonda.
- (4) Opće akte iz stavka 3. ovoga članka donosi Upravni odbor Fonda uz prethodnu suglasnost ministarstva nadležnog za poslove zdravstva i socijalne skrbi i ministarstva nadležnog za poslove financija te sukladno posebnom zakonu kojim se uređuju pitanja državnih potpora.
- (5) Korisnici sredstava Fonda dužni su dodijeljena sredstva koristiti namjenski, na način i u rokovima utvrđenim ugovorom o korištenju sredstava.
- (6) Ako korisnik sredstava dodijeljena sredstva ne koristi na način i za namjene utvrđene ugovorom, dužan je nenamjenski utrošena sredstva vratiti Fondu, a za štetu nanesenu Fondu odgovara na način utvrđen ugovorom o korištenju sredstava i zakonom.

V. IMOVINA I FINANCIJSKO POSLOVANJE FONDA

Članak 18.

- (1) Imovinu Fonda čine stvari, prava i ostala sredstva pribavljena od osnivača te sredstva koja Fond ostvari na drugi način propisan ovim Zakonom.
- (2) Imovinom Fonda raspolaže Upravni odbor i direktor Fonda sukladno ovom Zakonu i statutu Fonda.

Članak 19.

- (1) Fond ne može bez suglasnosti Vlade Republike Hrvatske, odnosno tijela koje ona odredi, steći, opteretiti ili otuđiti nekretninu i drugu imovinu čija je vrijednost veća od vrijednosti utvrđene statutom Fonda.
- (2) Fond ne može bez suglasnosti Vlade Republike Hrvatske, odnosno tijela koje ona odredi, ugovoriti ni druge poslove čija vrijednost prelazi iznos utvrđen statutom Fonda.

Članak 20.

- (1) Za svaku poslovnu godinu Upravni odbor Fonda donosi program rada i finansijski plan.
- (2) Finansijski plan Fonda donosi se u skladu s postupkom propisanim za izvan-proračunske fondove.
- (3) Fond donosi program rada i za višegodišnje razdoblje u skladu s Strategijom razvoja zdravstva, Programom mjera zdravstvene zaštite, nacionalnim preventivnim programima, drugim aktima i propisima u području prevencije bolesti i promicanja zdravlja, te međunarodnim ugovorima čija je stranka Republika Hrvatska, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.
- (4) Fond je obveznik primjene propisa koji uređuju područje proračunskog računovodstva i finansijskog izvješćivanja u proračunskom računovodstvu.

Članak 21.

- (1) Fond je dužan dostaviti izvještaje o ostvarivanju programa rada i poslovanja za proteklu godinu ministru nadležnom za zdravstvo i socijalnu skrb i ministru nadležnom za financije u roku

propisanom za podnošenje godišnjeg izvještaja.

(2) Izvještaj o programu rada i poslovanja Fond je dužan dostaviti ministru nadležnom za zdravstvo i socijalnu skrb i ministru nadležnom za financije i u drugo vrijeme na njihov zahtjev.

Članak 22.

(1) Sredstvima Fonda prvenstveno se financiraju programi, projekti i slične aktivnosti utvrđeni sukladno Nacionalnoj strategiji prevencije bolesti i promocije zdravlja i programima prevencije bolesti i promicanja zdravlja na svim razinama.

(2) U finansiranju programa, projekata i sličnih aktivnosti utvrđenih sukladno stavku 1. ovoga članka Fond surađuje s bankama i drugim finansijskim institucijama.

VI. OBRAČUN I NAPLATA NAKNADA I POSEBNE NAKNADE

Članak 23.

(1) Obračun radi naplate naknada i posebne naknade obavlja Fond.

(2) Obveznici plaćaju naknade i posebnu naknadu na temelju rješenja kojeg donosi Fond.

(3) Protiv rješenja Fonda može se izjaviti žalba ministarstvu nadležnom za poslove zdravstva i socijalne skrbi u roku od osam dana od dana dostave rješenja.

(4) Obračunati i dospjeli iznosi naknada i posebne naknade uplaćuju se na račun Fonda.

Članak 24.

(1) Naplatu dospjelih nenaplaćenih iznosa naknada zajedno s pripadajućim kamatama, od obveznika plaćanja čiji se platni promet obavlja preko računa koje vode pravne osobe ovlaštene za poslove platnog prometa, obavljaju te pravne osobe na temelju izvršnog rješenja Fonda prijenosom sredstava s računa obveznika na račun Fonda.

(2) Izvršno rješenje utvrđuje se izvršnim nalogom pravnoj osobi ovlaštenoj za poslove platnog prometa za prijenos sredstava s računa obveznika plaćanja.

Članak 25.

U pogledu vrste i iznosa naknada i posebne naknade, obveznika plaćanja, pojedinačnih obveza za plaćanje, nastanka obveze obračunavanja, načina i rokova obračunavanja i plaćanja te vođenja očevidnika primjenjuju se odredbe ovoga Zakona i njegovih provedbenih propisa, a u pogledu naplate naknada i posebne naknade, žalbenog postupka, prekršaja i zastare te ovršnog postupka radi naplate duga, odgovarajuće se primjenjuju odredbe Općega poreznog zakona, dok se za pitanja koja nisu uređena ovim zakonima primjenjuju odredbe Zakona o općem upravnom postupku.

VII. JAVNOST RADA FONDA

Članak 26.

(1) Rad Fonda je javan.

(2) Fond pravodobno i istinito izvješćuje javnost o obavljanju poslova svoje djelatnosti za koju je osnovan na način propisan statutom Fonda.

(3) Fond je dužan javnosti i sredstvima javnog priopćavanja i na njihov zahtjev davati informacije o obavljanju poslova svoje djelatnosti te omogućiti uvid u zahtijevanu dokumentaciju.

(4) Fond može uskratiti davanje informacije, odnosno uvid u dokumentaciju ako je propisana kao službena ili poslovna tajna.

VIII. UPRAVNI I INSPEKCIJSKI NADZOR

IX. KAZNENE ODREDBE

X. PRIJELAZNE I Završne ODREDBE